

Nr 425

Av fröken Höjer m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 66, angående högre utbildning av sjuksköterskor.

I prop. 66 framlägges förslag till högre utbildning av sjuksköterskor. Förslaget innebär att den av Svensk sjuksköterskeförening bedrivna verksamheten i Stockholm och Göteborg för utbildning av avdelningssköterskor, avdelningssköterskor-husmödrar, lärare-instruktionssköterskor samt husmödrar-föreståndarinnor vid sjukvårdsanstalter fr. o. m. den 1 juli 1958 övertages av staten. De senare årens ordinarie verksamhet har omfattat fyra avdelningssköterskekurser samt en kurs för lärare-instruktionssköterskor och en för husmödrar-föreståndarinnor. Härtill kommer för budgetåret 1957/1958 en påbörjad extra lärarkurs.

Tjänstebenämningen för husmodersbefattningarna är missvisande. Arbetet gäller att handha och handleda all sjukvårdspersonal. Det gäller att bedöma det behov av befattningshavare, som sjukvården kräver, samt att vid tillfällig överbelastning ordna extrahjälp. Inredningsarbeten och förrådsförvaltning ingår även ofta i husmoders-föreståndarinnas arbetsuppgift. Att i en tid av svår sjuksköterskebrist och på sina håll även av brist på kunniga sjukvårdsbiträden och annan sjukvårdspersonal dock kunna anskaffa nödvändig extrapersonal vid sjukdomsfall m. m. kräver av husmoder-föreståndarinna ingående förtrogenhet med var hjälpen står att få eller ock hur man utan att stoppa verksamheten vid sjukhuset skall kunna ordna personalproblemet. Sjukhusens största utgift är personalkostnaden. Det gäller för husmoder-föreståndarinna att kunna bedöma vilken typ av personal, som är nödvändig för att verksamheten ej skall stoppas upp av brist på erforderliga befattningshavare. Medicinalstyrelseutredningen påpekar att dessa befattningshavare bör benämnas föreståndarinnor såsom bättre svarande mot uppgiften. Denna benämning är även godtagen i det statliga systemet.

Utredningen föreslår under budgetåret 1958/59 fem avdelningssköterskekurser, varav fyra begränsade till en längd av 11 veckor och en utökad till 16 veckor samt två lärare- och en föreståndarinnekurs, de förra på tre och den senare på två terminer. Dessutom avslutas den extra lärarkurs, som påbörjats budgetåret 1957/58.

Departementschefen framlägger ett förslag till utbildning, som går ut på att verksamheten tills vidare bör bedrivas i ungefär oförändrad omfatt-

ning. Härvid bör dock medicinalstyrelseutredningens förslag beträffande kursernas längd upptas till närmare överväganden av Kungl. Maj:t. *Antalet* kurser reduceras i förhållande till medicinalstyrelseutredningens förslag med en lärarkurs, avsedd att påbörjas i januari 1959.

Under ett budgetår anslås enligt propositionen till dessa kurser ett belopp på summa 260 000 kronor exklusive hyran, som i nuvarande lokaler för budgetåret 1958/59 uppgår till i runt tal 28 800 kronor. Verksamheten har hittills ej omfattat en förlängning av en avdelningssköterskekurs med fem veckor. Bokföring o. d., vaktmästararbete och handledning vid seminarieövningar etc. har hittills utan kostnad för kursverksamheten utförts av andra inom föreningens verksamhet. Omkostnaden för dessa arbetsuppgifter ingår i medicinalstyrelseutredningens beräkning av en anslagssumma på 342 000 kronor — inklusive hyreskostnaden. I denna beräkning ingår även en lärarkurs, påbörjad i januari 1959, upptagen till en kostnad av 9 570 kronor. Då enligt departementschefens förslag denna kurs ej skall anordnas blir beloppet 332 430 kronor (342 000 kr.—9 570 kr.). Om den beräknade hyreskostnaden på 28 800 kronor lägges till förslagsanslaget på 260 000 kronor utgör skillnaden mellan medicinalstyrelsens beräkning och departementschefens förslag 43 630 kronor (332 430 kr.—288 800 kr.). Skall kurserna kunna hållas på samma nivå som hittills är det beräknade anslaget uppenbart otillfredsställande. Speciellt gäller detta det beräknade beloppet för lärararvoden och löner. Medicinalstyrelseutredningens förslag till arvoden till tillfälliga lärare är beräknat till 91 600 kronor för samtliga kurser. Från denna summa drages kostnaden — 9 570 kr. — för lärarkurs påbörjad i januari 1959. Högt kvalificerade föreläsare har av föreningen avlönats med 60 kronor och mer per föreläsning. Å andra sidan har vissa andra lika högt kvalificerade lärarkrafter, som en tjänst åt sjuksköterskorna, nöjt sig med lägre arvoden. Detta torde ej gå att fortsättningsvis räkna med. Redan medicinalstyrelseutredningens förslag är i underkant. En reduktion med 20 %, som av departementschefen föreslås, synes oss helt orealistisk. Med beaktande av dagens finansiella situation har vi stannat vid att yrka utökat anslag för denna post upp till av utredningen föreslaget belopp på 82 030 kronor.

Medicinalstyrelseutredningen finner det nödvändigt att rektor för institutet är en för befattningen lämpad sjuksköterska med goda kunskaper i psykologi och pedagogik, om möjligt vitsordade genom svensk akademisk examen. Nuvarande innehavare av befattningen har dessa kvalifikationer. Med hänsyn till med tjänsten förenade åligganden anser utredningen att densamma bör placeras i lägst samma lönegrad som rektorstjänsten vid statens skolköksseminarium eller i A 26. Statskontoret och statens lönenämnd har godtagit denna lönegradsplacering. Utan motivering föreslår departementschefen att rektorstjänsten inplaceras i lönegrad A 23. Vi är helt oförstående för att rektor för högre utbildning av sjuksköterskor skall

lönegradsplaceras lägre än motsvarande befattningshavare vid statens skolköksseminarium. Vi föreslår att tjänsten inplaceras i A 26.

De fyra studieledarna föreslås på grund av arbetsuppgiftens art — lärare för blivande lärare vid sjuksköterskeskola — inplacerade i samma lönegrad A 19 som lärarinna i hushållsgöromål vid statens skolköksseminarium. Departementschefen anser lönegrad A 17 vara till fyllest. Detta skulle betyda att de nu anställda vid övergång till statens tjänst skulle nedplaceras en lönegrad. Med de krav på avancerade studier i andra länder, som av denna lärargrupp måst uppställas, vore det rent orimligt med den föreslagna lönereduktionen. Vi föreslår i likhet med medicinalstyrelseutredningen inplacering av fyra studieledare i lönegrad A 19.

Medicinalstyrelseutredningen föreslår tre st. stipendier om 2 000 kronor vardera till lärarelever och tre st. om 1 500 kronor vardera till husmoderselever. Det sammanlagda stipendiebeloppet skulle därvid komma att uppgå till 10 500 kronor per år. Departementschefen framhåller att landstingens centrala lönenämnd rekommenderat landstingen att tills vidare låta kursdeltagare behålla oavkortade löneförmåner. Tyvärr sätter de landsting som beviljar löneförmåner under kurser även mycket ofta den fordran på stipendiaten, att hon skall tjänstgöra ett visst antal år efter genomgången kurs. Härmed hindras vederbörande ofta att söka den tjänst för vilken hon är utbildad och vilken ej f. ö. finnes vakant inom landstinget i fråga. Anställda av städer, staten och i privat tjänst erhåller som regel mycket begränsade förmåner under dessa kurser om ett läsår. Vid en jämförelse med studerande vid lärarhögskolan förefaller denna studiegrupp mycket missgynnad. Av utredningen föreslages stipendiesumma om 10 500 kronor synes synnerligen moderat. Vi får föreslå ett anslag på 10 500 kronor till stipendier för lärar- och husmoderselever.

Medicinalstyrelseutredningen föreslår att för inträde till lärarlinjen skall fordras studentexamen, då deltagare bör äga den allmänbildning och studievana, som denna examen ger. Beträffande elever på husmoderslinjen bör enligt utredningen i princip samma krav ställas. På båda linjerna bör under en övergångstid vederbörande med realexamen kunna vinna inträde. Departementschefen anser, att såväl lärar- som husmoderskurserna i princip bör stå öppna för alla sjuksköterskor, som genomgått avdelningssköterskekurs eller erhållit därmed jämförlig kompletterande utbildning. Det torde emellertid få ankomma på Kungl. Maj:t att upptaga dessa spörsmål till närmare överväganden. Det är uppenbart att avdelningssköterskekursens program ingalunda ger de allmänna grundkunskaper, som inhämtas på gymnasiet. Redan ett dispensförfarande med realexamen som minimum bereder lärarna stora svårigheter i fråga om att anpassa undervisningen till elevens kunskapsnivå. Om detta krav ytterligare skulle komma att sänkas, torde utbildningsresultatet i hög grad äventyras. Vi anser att inträdeskraven till båda linjerna bör vara studentexamen med möjlighet till

dispensförfarande. Även läkarförbundet hyser den uppfattningen att blivande lärare bör vara högt kompetenta.

Kursverksamheten vid Svensk sjuksköterskeförenings institut för högre utbildning har utvecklats efter mönster av dylika läroanstalter i de nordiska och anglosachsiska länderna. Den studiemetodik som härvid användes är i hög grad baserad på av studieledarna lett grupparbete samt enskilda studier. Med detta system åstadkommes att eleverna efter avslutad utbildning är vana vid att självständigt lösa uppkomna problem. Systemet ford- rar relativt väl tillmätt föreläsningstid. Lärarkurser i Norge och Finland har numera utsträckts till tre terminer, medan motsvarande kurser i England och Förenta staterna samt Canada sträcker sig över två läsår. Tyvärr har Svensk sjuksköterskeförening ej ansett sig ha ekonomisk möjlighet att utöka kurstiden. Behovet härav har dock varit mycket kännbart. Enligt kursledningen har mången avskräckts från deltagande på grund av de hårda studierna. Departementschefen föreslår att förslaget angående kursernas längd skall av Kungl. Maj:t närmare övervägas. Vi finner det nödvändigt att vid detta övervägande hänsyn tages till redan vunnen erfarenhet, så att åtminstone lärarutbildningen utsträcker till att omfatta tre terminer.

Även förslaget att med en vecka avkorta avdelningssköterskekurserna förefaller föga ändamålsenligt. Sedan förslaget framförts har man utan framgång inom kursledningen försökt planera ett dylikt avkortat program. Särskilt med hänsyn till elevens undervisningsövningar blir programmet alltför kompakt för att ge önskat resultat. Ett bibehållande av en kurstid på 12 veckor synes ofrånkomligt.

Beträffande lokalfrågan sker undervisningen f. n. i synnerligen trånga och primitiva lokaler. Sålunda saknas bl. a. helt demonstrationsrum för de olika grupperna samt materielrum. Två av lektionsrummen har erhållits genom sammanslagning av två mindre rum, varigenom akustiken försämrats till följd av framskjutande väggar i rummets mitt. Verksamheten är i trängande behov av nya lokaler. Såväl sjuksköterskeinstitutet i Helsingfors som vid Aarhus universitet i Danmark ger goda exempel på lämpliga lokaler.

Arbetsmarknadsstyrelsen har ej ansett det nödvändigt att förlägga institutet för högre utbildning till Stockholm, då däremot såväl medicinalstyrelseutredningen som byggnadsstyrelsen finner förläggningen till Solna motiverad. Kontakten med lärarhögskolan, den handledda hospiteringen vid ett flertal sjuksköterskeskolor i institutets närhet, närheten av statens institut för folkhälsan och medicinska högskolan med tillgång till lärarkrafter och bibliotek samt Svensk sjuksköterskeförenings bibliotek i Stockholm, som enligt förste bibliotekarien vid medicinska högskolans bibliotek har en för vårt land enastående uppsättning litteratur i fråga om bl. a. administration och undervisning på det område det här gäller, är vägande

skäl för förläggningen till Solna. Skall kurserna kunna hållas på nuvarande standard är det av vikt, att byggnaden kommer till stånd och förlägges till den planerade tomten i Solna.

Med hänvisning till ovanstående hemställer vi,

att riksdagen måtte besluta följande ändringar i av Kungl. Maj:t i prop. 66 framlagt förslag angående högre utbildning av sjuksköterskor, nämligen

inplacering av rektor i lönegrad A 26 och fyra studieledare i A 19, innebärande en ökad kostnad med 12 360 kronor;

förhöjning av beloppet för tillfälliga lärare från 70 000 till 82 030 kronor;

att en stipendiesumma på 10 500 kronor måtte anslås till kursdeltagare;

att avdelningssköterskekurserna måtte bibehållas vid en längd av 12 veckor och lärarutbildningen få en längd av tre terminer;

att i övrigt vid fortsatt planering av verksamheten vad ovan framhållits måtte beaktas speciellt beträffande behovet av nya lokaler.

Stockholm den 4 mars 1958

Gerda Höjer

Bertil von Friesen

Nancy Eriksson

Edith Liljedahl